

on-line >>> www.alnari.rs
mail to >>> office@alnari.rs

Naziv originala:

Leslie Downer

THE COURTESAN AND THE SAMURAI

Copyright © Lesley Downer, 2010

Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje Alnari d.o.o.

ISBN 978-86-7710-512-9

LESLI DAUNER

*Kurtijana i
samuraj*

太夫

Preveo Vladan Stojanović

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2010.

Kurtizana Usugumo iz kuće Kadoebi-ro u Jošivari,
sa dve pratilje, april 1914, uz dozvolu
Memorijalnog muzeja Ičio, Tokio.

Za Artura

Živimo isključivo u sadašnjosti. Provodimo sve vreme u zadovoljstvima meseca, snega, trešnjevih pupoljaka i javorovog lišća. Pevamo pesme, pijemo sake, mazimo se i plutamo, plutamo. Baš nas briga što nemamo novaca i nikada ne pripuštamo tugu u srce. Izranjamo i uranjamo, kao tikve za vodu ispuštene u rečno korito. Takvo stanje zovemo ukijo – plutajući svet.

*PRIPOVESTI O PLUTAJUĆEM SVETU, RJOI ASAJ
NAPISANO POSLE 1661. GODINE*

JAPAN

1868–1869.

Japansko more

Honšu

Fudži

Tihi okean

Ezo

Zaliv Vašinoki

Hakodate

Esaši

Macumae

Zaliv Mijako

Sendaj

Aizu-Vakamacu

Edo-Tokio

Jokohama

Šimoda

Kanazava

Kano

Kjoto

Kobe

Osaka

Šikoku

Kjušu

Nagasaki

Priznanja

太夫

Izuzetno sam zahvalna Selini Voker iz *Transworlda*, koja je od početka bila oduševljena ovom knjigom. Izuzetno se trudila da me ohrabri i usmeri u dobrom pravcu. Mnogo dugujem njoj i njenom timu – Debori Adams, Kler Vord i svima koji su mi pružili podršku i pokazali oduševljenje i strpljenje, kad je to bilo najpotrebnije.

Neizmerno sam zahvalna mom agentu, Bilu Hamiltonu na nepresušnoj i nepokolebljivoj podršci. Zahvalna sam mu i na predlogu da posetim *Ratnik*, brod iz flote njenog veličanstva. Zahvaljujem se i Dženifer Kaster i svima iz *A. M. Heath*.

Zahvaljujem se upravi Memorijalnog muzeja Ičio za ljubaznu dozvolu da upotrebim divnu fotografiju kurtizane Usugumo, na početku knjige. Memorijalni muzej Ičio je dom kolekcije uspomena slavnog romanopisca Ičija Higučija, koji je živio na obodu Jošivare. Veliki deo moje priče odvija se u tom prostoru.

Zahvaljujem se Kuniko Tamae na pregovorima oko fotografije i neizmernom poznavanju Japana iz perioda Edo.

Zahvaljujem se Sakiko Takadi na divnim kaligrafskim znacima u razdelnicama teksta.

Mnogo dugujem japanskim istoričarima na čijim sam se izvorima napajala pišući ovu knjigu (iako sam počesto odstupala od istorijskih

činjenica, da bih napisala dobru priču). Neki su navedeni u bibliografiji na kraju knjige, mnogi nisu.

Imala sam sreće da se služim fondovima nekoliko divnih biblioteka, uključujući i biblioteku Dijet u Tokiju. Tamo sam čitala novine iz tog vremena. Služila sam se i bibliotekom Škole orijentalnih i afričkih studija u Londonu (SOAS). Mnogo su mi pomogli i još više inspirisali tokijski muzeji koji oživljavaju stari Edo: Edo-Tokio muzej u Rjogokuu, Fukogava Edo muzej i Šitamači muzej u Uenu. Bili su mi od neizmerne koristi u naporu da oživim taj period.

Kao i uvek, zadnji, ali ne i poslednji je moj suprug Artur, bez čije ljubavi, podrške, strpljenja i dobrog raspoloženja ne bih mogla da napišem ovu knjigu. Pročitao je i prokomentarisao svaku stranicu. Kao stručnjak za vojnu istoriju postarao se da shvatim sve o puškama i topovima. Posetio je sa mnom brod njenog veličanstva *Ratnik* i slušao beskrajne rasprave o dobrim i zlim delima u građanskom ratu i životu u Jošivari.

Ova knjiga je posvećena njemu.

Prolog

太夫

*Jedanaesti dan četvrtog meseca, godine
Zmaja, Mejdži* 1 (treći maj 1868)*

OPADALE SU POSLEDNJE LATICE trešnjevog cveta, tvoreći gomilice na tlu. Hana je posmatrala lagano poniranje ružičastih latica. Pitala se da li će se njen suprug vratiti da vidi trešnjev cvet iduće godine. Čula je kako nervozno šetka i kako baca nešto na pod.

„Neprijatelj zauzima zamak. To je nepodnošljivo!“ Vikao je kao i obično, dovoljno jako da sluge zadrhte. „Južnjaci kuljaju kroz kapije. Prljaju veliku dvoranu i šogunove odaje – a mi bežimo pred njima! Vratićemo se. Isteraćemo i pobićemo izdajnike.“

Izleteo je iz kuće. Visok i impozantan u tamnoj uniformi s dva mača za pojasom stao je na prag. Zurio je u služinčad i mladu, nervoznu suprugu. Spremala se da ga isprati.

S kapije je dopirao žamor. Mladež se sjatila ispred nje. Gazili su po utabanoj zemlji u slamnatim sandalama. Hana ih je prepoznala. Neki su živeli u obližnjim kasarnama, drugi u odajama za učenike. Često su dolazili u kuću da je počiste i pomognu u obavljanju sitnih

* *Meiji* – Mejdži period ili era. Trajala je četrdeset pet godina, od 23. oktobra 1868. do 30. jula 1912. godine. Karakteriše je ubrzana industrijalizaciji Japana i uzdizanje do statusa svetske sile. *Meiji* znači „prosvetljena vladavina“.

poslova. Preobrazili su se iz mladića u muškarce, zahvaljujući sjajno-plavim uniformama, uštrkanim košuljama i mačevima za pojasom.

Idu u rat, svi do jednoga. U kući će ostati samo ona, ostareli svekar i svekrva, i sluge. Svim srcem želela je da pođe s njima. Ne borim se lošije od većine tih mladića, pomislila je.

Imala je sedamnaest godina. Uredno je brijala obrve, bojila zube u crno i vezivala dugu, nauljenu, crnu, do poda dugu kosu u smernu *marumage* frizuru, kakva dolikuje mladim nevestama. Obukla je najbolji kimono kao i uvek kad se opraštala s mužem. U svakoj prilici ponašala se dolično, iako je ponekad želela da je njena sudbina krenula drugim tokom.

Udala se pre nekoliko godina. Suprug je retko kad bio kod kuće. Uglavnom je vojevao. Nije stigla ni da ga upozna. Ispraćala bi ga, iako je došao kući tek nekoliko dana ranije. Bio je prek i žustar. Tu-kao ju je, kad god bi se naljutio. Nije očekivala drugačiju sudbinu. Brak su ugovorili njeni roditelji. Ona se nije pitala.

U normalnim vremenima bi bila deo brojnog domaćinstva sa svekrom i svekrvom, vazalima, slugama, učenicima, možda i tetkama, ujacima i rođacima. Brinula bi se o kućnim poslovima i dvorila rođake i goste. Ali ovo nisu bila normalna vremena. Edo je napadnut – najveći grad na zemlji, divno mesto puno potoka, reka, parkova i lisnatih bulevara, sa sto šezdeset rezidencija oblasnih gospodara, daimjoa. Desetine hiljada ljudi se tiskaju na bučnim ulicama. Niko nikada nije opseo veliki grad. Ne samo da je napadnut, već je i okupiran. Preplavile su ga horde južnjačkih vojnika.

Oborili su s vlasti njegovo gospodstvo šoguna. Danas su preuzimali zamak. Hana je pokušavala da zamisli kako on izgleda. Predočila je sebi prostrane hodnike sa slavujevim podovima. Podne daske su pevale kao ptice, da bi upozorile na nailazak makar i najokretnijih uljeza. Zamišljala je dvorane za audijenciju sa hiljade tatamija i redove livrejisanih slugu, nebrojena blaga, sjajno ukrašene odaje za čajnu ceremoniju i predivne dame iz šogunovog domaćinstva, kako klize hodnicima u raskošnim haljinama. Grozila se pomisli na

južnjake s grubim naglaskom i još grubljim manirima. Preturali su po elegantnim odajama, uništavajući kulturu koju nisu razumeli i cenili.

Čitav Edo je znao šta se događa. Žitelji velikog grada behu užasnuti. Svi su pričali o tome. Južnjaci su izdali proglas. Naredili su građanstvu da ostane u kućama dok traje preuzimanje zamka. Nedvosmisleno su stavili do znanja da će svaki otpor biti nemilosrdno ugušen. Hana je čula kako sluge govore da je polovina stanovništva pobegla.

„Drago mi je što si odlučio da nastaviš borbu, sine moj“, zborio je njen svekar hrapavim glasom. Mršavi starac retke brade šetao je oslanjajući se na mač kao iskusni ratni veteran. „Da sam mlađi, borio bih se rame uz rame s tobom.“

„Sever se još drži“, odvrati njen suprug. „Tamo ćemo zaustaviti napredovanje južnjaka. Narod Edoa će morati da istrpi okupaciju, dok se ne vratimo i ne oslobodimo grad i zamak.“

Okrenuo se prema mladićima na kapiji i povikao: „Ičimura!“ Iz gomile istupi krakati, krupni mladić, neuredne guste kose. Nervozno se osvrtao oko sebe. Presreo je Hanin pogled i pocrveneo sve do vrhova velikih ušiju. Njen suprug je gurnuo mladića prema svom ocu.

„Ovo je moj pouzdani oficir.“ Udario ga je po leđima, tako snažno da se mladić zateturio nekoliko koraka i kleknuo tako da se leđima gotovo izravnao s tlom. „Nije neki lepota, ali je vešt mačevalac i zna da pije. Odan je.“

Hana oseti oštar ubod tuge, dok se mladić nezgrapno teturio ka drugovima na kapiji. Ujela se za usnu zbog saznanja da ih možda nikad više neće videti.

Sluge su stale u vrstu oko staze, od ulaznih vrata do glavne kapije. Plakali su. Hanin suprug je bio nemilosrdni gospodar. Svi su ga se plašili, ali su ga duboko uvažavali. Znali su da je on veliki i slavni ratnik. Krenuo je u obilazak vrste. Za svakoga je imao poneku reč.

„Kiku, očekujem da ćeš se brinuti o vatri. Džiro će redovno donositi drva za ogrev i vodu. Oharu, čuvaj gospodaricu. Gensuke, pazi na vatru i uljeze.“ Čak je i stari sakati Gensuke brisao oči.

Hana je bila blizu prednjeg kraja reda, iza svekrve, pored sluškinje Oharu. Njen suprug se primicao. Osetila je njegov muževni miris. Uhvatio je za bradu i podigao. Suočila se s njegovim snažnim licem, prodornim pogledom, nabranim čelom i gustom crnom kosom, nalučenom i vezanom u perčin. Po prvi put je zapazila sede vlasi. Pogledala ga je, svesna da je bi ovo mogao biti njihov poslednji susret.

„Znaš svoju dužnost“, progundao je. „Verno služi mojoj majci i ocu i vodi računa o domaćinstvu.“

„Dozvoli da pođem s tobom!“, uskliknula je sa iskrenim žarom. „Bataljoni žena se bore helebardama na severu, mogla bih se pridružiti njima.“

Njen suprug se promuklo nasmejao. Produbila mu se bora između očiju.

„Žena nema šta da traži na bojnopolju“, rekao je. „Uskoro ćeš to shvatiti. Dužna si da se brineš o mojim roditeljima i braniš kućni prag. Uzbudjenja te ni ovde neće mimoići. Biće ih možda još više. Ne zaboravi da ovde neće biti muškaraca, bićeš sama. Spremi se da poneseš veliki teret.“

Ućutala se i pognula glavu.

„Ne zaboravi“, nastavio je mašući dugim, elegantnim prstom, „da zatvoriš kapije i kišne kapke. Ne izlazi ako ne moraš. Grad je u neprijateljskim rukama. Niko ne održava red na ulicama. Jušnjaci dobro znaju ko sam. Nastojaće da mi se osvete napadom na porodicu. Pamtiš li šta sam ti rekao?“

„Ako se nađem u opasnosti i ako sve drugo omane, trebalo bi da pođem na Japanski most i potražim... Čikuzenje.“

„Generacijama služe našoj porodici.“ Izraz mu je omekšao. Uhvatio ju je za bradu. „Ti si valjano i hrabro čeljade“, rekao je. „Drago mi je što sam se oženio samurajkom. Imaš ratničko srce. Sećaću se tvog divnog lica na bojnopolju. Rodićeš mi sina, kad se vratim.“

Pre nego što se zaputio ka kapiji, poklonio se ocu i zatražio mu blagoslov. Ljudstvo ga je čekalo. Ućutali su se kad je stao na čelo

odreda. Hana, svekar, svekrva i služinčad ispratili su ih sa naklonom. Čekali su da poslednji plavi jelek nestane s vidika, pre nego što su se ispravili. Topot nogu se gubio u daljini. Čuli su samo glasove insekata, kričanje ptica i šuštanje lišća.

Zima

冬

Poglavlje 1.

太夫

Deseti mesec, godina Zmaja, Mejdži 1 (decembar, 1868)

HANA JE KLEČALA NA kolenima ispred žeravnika u velikoj dvorani. Čitala je knjigu pod svetlosti dve sveće. Pokušavala je da se uživi u priču i zaboravi tišinu i čamotinju praznog doma. Čula je udaljenu buku i naglo podigla glavu. Srce joj je tuklo u grudima. Nije smela da diše. Daleki šapat je ubrzo narastao do rike razorne lavine. Prepoznala je topot stopala u slamnatim sandalama. Mnogo njih. Trupkale su na ulici ispred kuće.

Trupkanje se primicalo, a za njim i udarac. Putovao je po ukončenom, ledenom vazduhu. Prodro je duboko u tamne odaje. Uljezi su udarali po masivnim, drvenim vratima. Zatvorila ih je i osigurala rezom, po muževljevim uputstvima. Znala je da im neće dugo odolevati. U ovo doba niko nije dolazio u posetu. To su mogli biti samo neprijateljski vojnici. Došli su da je uhvate i ubiju.

Stisnula je pesnice. Pokušala je da razveže čvor panike u stomaku. Muž je ostavio pištolj u jednoj od teških, okovanih škrinja. Nikad ga nije koristila. Bolje se snalazila s helebardom.

Helebarda je važila za žensko oružje. Bila je laka i duga, dvostruko duža od prosečne ženske visine i tri puta duža od samurajskog mača. To je ženi davalo dragoceni trenutak prednosti, ako bi

muškarac jurnuo na nju sa isukanim mačem. Mogla je da poseče napadača po listovima, ako je bila dovoljno vešta. Mačevaoci su po nagonu štitili glavu, grlo i grudi. Zbog toga ih je napad na listove redovno zaticao nespremne.

Od detinjstva je vežbala s helebardom. Vladala je njome, kao da je produžetak tela. Različiti stavovi i pet udaraca rez, bod, pariranje, blokiranje i zamah bili su joj kao disanje. Ali dosad je vežbala samo sa drvenim štapom. Nikada nije držala pravo oružje u rukama.

Poskočila je i jurnula ka predvorju. Podigla je helebardu sa nosača na gredi. Bila je teška, teža od štapa za vežbanje. Držala je u ruci. Nastojala je da oceni težinu oružja. Hrabrost je narastala u njoj.

To je bilo divno oružje s vitkom drvenom drškom i sedefnim ukrasom na vrhu. Oslobodila je oštricu iz lakiranih kanija. Dugo, elegantno sečivo je bilo zakrivljeno kao srp i oštro kao briač. Bilo joj je drago što ga je redovno brisala i glačala. Videla je odraz svog sitnog i uskog lica na njoj. Zavaraće dušmane nežnim izgledom. I te kako je znala da se brine o sebi.

Lupanje po vratima je bivalo sve glasnije. Oharu je izletela iz kuhinje sa satarom u rukama, razrogačenih očiju i znojava čela. Bila je to snažna i odana seljanka zdepastih nogu. Iza nje je dopirao neprijatan miris, kao da je u panici zaboravila da skloni pirinač sa vatre. Gensuke, stari sluga, koračao je za njom. Šepao je mršavim svijenim nogama, izbuljenih očiju. Zgrabio je žarač s ognjišta. Isturio ga je kao mač. Užareni vrhovi su se preteći crveneli. Oharu i Gensuke su pošli za Hanom, kad se preselila u muževljevu kuću u gradu. Znala je da će učiniti sve da je zaštite. U kući nije bilo drugih slugu.

Meseci su prošli otkad ju je svekar pozvao sebi. Klećao je iznad pisma u svojim odajama. Podigao je glavu s rezigniranim smeškom na usnama. Hana je znala da su stigle loše vesti.

„Naređeno nam je da pođemo kući, u Kano“, tiho je prozborio.

„Da li da se spakujem, oče?“, pitala je nesigurnim glasom. Starčev reumatični pogled je izazivao izvestan nemir. Napućio je usne

i odmahnuo glavom. Namrštio se tako da je bilo jasno da neće dozvoliti nikakvo neslaganje.

„Moraš ostati ovde“, odlučno je progovorio. „Pripadaš ovom domu. Naš sin će se jednog dana vratiti. Moraš biti ovde da ga dočekaš.“

Klimnula je. Setila se vetrom udarane ravnice i ulice samurajskih kuća oko tvrdih kamenih zidova zamka Kano. Odande su proteklih meseci dopirale samo loše vesti. Pričalo se o čarkama, krvavim razmiricama, ubistvima i susedima koji kolju susede. Hanina i muževljeva porodica su pripadale feudalnom dobru Kano. Bili su obavezni da u svako doba poslušaju naređenja gospodara Kanoa iako se njen muž nastanio u Edou da bi bio bliži šogunovom dvorcu radi obavljanja vojne dužnosti.

Sećala se uplakanih slugu koji su žurno pakovali kovčege i košare. Svekar i svekrva su pošli na put istog dana, u nosiljkama. Ostatak domaćinstva je išao peške za njima. Isprevrtane fioke su ležale na podu soba koje su se osećale na duvanski dim. Oharu joj je pomogla da skloni jastuke, niske stolove i stolice. Nagurale su ih u ormane, pored futona i lakiranih drvenih jastuka. Tišina je zavládala u sobama za prijem u kojima su njen suprug i svekar nekada zabavljali goste. Isti neprirodni mir vladao je i u porodičnim odajama, sobama za posluđu i kuhinjama. Nekada je u njima vrililo od dobro raspoloženih ljudi koji su se smejali, jeli i pili.

Mesec dana po njihovom odlasku stigle su strašne vesti o pogubljenjima u Kanou. Rečeno je da su stradali svi koji su imali neke veze s otporom, Hanini roditelji, kao i svekar i svekrva. Shvatila je da su je ostavili ovde da bi je pošteđeli zle sudbine. Danima je plakala. Napokon se smirila. Pošteđena je s razlogom. Ispuniće svoju dužnost.

Izgubila je sve. Ostala joj je samo kuća i nadanje u muža. Bar on je bio živ. Poslao je pismo. Bio je na putu za Sendaj, prestonicu jednog od severnih oblasti.

U staro doba bi se kišni kapci, spoljnja zaštita doma, širom otvarali da bi sunce ispunilo odaje. Hana ih je odavno čvrsto zatvorila i zaključala. Velika prazna kuća je bila mračna i hladna, kao

da sunce nikad ne izlazi. Pramičci sunčeve svetlosti su se probijali kroz spojeve, crtajući blede linije preko tatamija, slične zatvorskim rešetkama. Prošlo je nekoliko meseci od odlaska svekra i svekrve. Odonda nije imala mnogo posla. Palila je vatru u žeravniku i čitala pod svećama.

Utihnula je i gradska vrema pred kapijom. Prodavci, tofua, ribe, slatkog krompira i morskih plodova više nisu obilazili ovaj kraj. Prolaznici su postali prava retkost. Nije bilo mirisa prženog kestenja ili hobotnica. Najveći broj suseda je pobegao. Nije znala ni kuda su otišli, niti da li su stigli do odredišta.

Neko je vikao: „Otvorite ili ćemo razbiti kapiju!“ Podigla je suknju i podvrgnula rukave. Znala je da je helebarda beskorisna u zatvorenom prostoru. Napolju će imati dovoljno mesta za zamah. Velika ulazna vrata su čvrsto zatvorena i zaključana. Otrčala je do sporednih, kuhinjskih vrata. Otvorila ih je, dozvolivši ledenom vazduhu da nahrupi unutra. Dnevna svetlost je pratila hladnoću. Videla je velike cepanice, pocrnele od gareži i pramičke dima iznad ognjišta. Zatreptala je i izjurila napolje. Oharu i Gensuke su je pratili u stopu.

Sunce je sijalo na bezbojnom nebu. Slana se presijavala na smrznutom tlu. Nekoliko skvrčenih listova visilo je na čvornovitim granama velike trešnje. Pojurila je ka kapiji. Zauzela je borbeni stav, podaleko od njih. Isturila je nogu. Držala je helebardu, čvrsto i smireno.

Po trupkanju nogu u sandalama procenila je da je mnogo ljudi ispred kapije. „Otvorite. Znamo da ste tu“, urlao je neko.

Čula je grebanje, psovanje i lupkanje po crepovima. Neko se pojavio na vrhu visokog zemljanog zida. Podigao se na mišiće. Brektao je od napora, ispuštajući oblačiće pare. Sigurno se popeo na saborčevo rame da bi dotle dosegao. Hana je zurila u široko lice istaknutih jagodica. Izgledao je golemo i zastrašujuće, kao bauk